

Формування основ безпечної життєдіяльності у дітей дошкільного віку

**професор, доктор наук
Бочаров Сергій Вікторович**

література

- Виховання безпечної поведінки дітей дошкільного віку в соціальному середовищі: навчально-методичний посібник / Л.П. Карнаух. – Умань: ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2009.
- Абетка безпеки дошкільників. Методичні матеріали та розробки занять - Х.: Вид-во «Ранок» 2009.
- Черепаха В.М., Рачков С.М. Методичні рекомендації щодо організації, підготовки та проведення "Тижня знань з основ безпеки життєдіяльності". - Х, 2012.
- Денисенко Н., Григоренко П, Михайличенко А. Дітям про здоров'я та особисту безпеку (хрестоматія для дошкільників). Вид. третє, доповнене. —Дніпропетровськ: Генеза-Південь, 2007,
- Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості у дошкільному дитинстві. – К.: Освіта, 1998.
- Основы безопасности детей дошкольного возраста / Н.Авдеева, О.Князева, Р.Стеркина // Дошкольное воспитание. – 2004. – №8. – С. 8-2.

- **Безпека** – стан діяльності людини (дитини), за якого з певною ймовірністю виключається загроза будь-якої небезпеки. Безпечний означає такий, що не завдає шкоди організму, стану здоров'я та поведінці в соціумі
- **Небезпека** – це явища, процеси, об'єкти, що можуть за певних умов завдати шкоди здоров'ю людини як одразу, так і в майбутньому, тобто викликати небажані наслідки. Небезпечний – такий, що завдає шкоди організму людини.

- *Мікрочинники* – сім'я, батьки, родичі, спілкування з однолітками (друзями), дошкільний навчальний заклад, школа. Вони можуть бути як позитивними, так і негативними.
- *Мезочинники* – етнокультурні умови, в яких навчається і виховується дитина, пов'язані з менталітетом та національним характером, а також природне довкілля (клімат, повітря, вода, їжа, географічне розташування місцевості тощо).
- *Макрочинники* – це космос, планета, суспільство, держава. Від того, як ставляться держава і суспільство в цілому до дитинства, залежить здоров'я, безпека, щасливе дитинство малюків.

Чинники, які найчастіше становлять небезпеку для дітей

- Неблагополучні сім'ї, в яких можливі такі негативні явища, як насильство над дітьми (фізичне, психічне, емоційне), бездоглядність, знущання тощо.
- Діти вулиці, безхатки-дошкільники за живих батьків: негативний вплив підлітків девіантної поведінки; використання дітей дошкільного віку дорослими безхатками, залучення їх до протиправних вчинків з негативними наслідками.
- Незнання дітьми правил дорожнього руху.
- Незнання дошкільниками правил пожежної безпеки, що може призводити до каліцтва і навіть смерті.
- Небезпеку для дошкільнят можуть становити ситуації: «сам удома», «сам на воді» (на річці, ставку, озері, морі), «сам у лісі» без догляду дорослих.
- Небезпека подекуди чатує на дитину і в ситуації «дитина – незнайомий дорослий».

Особливі небезпеки для малюків

- Маленькі предмети можуть бути проковтнуті дитиною.
- Мотузка, великий шматок тканини: дитина може заплутатися й задихнутися.
- Гострий або твердий край ліжка, іграшка із твердою гранню або штирем.
- Пластиковий мішок: дитина може надягти його на голову й задихнутися.
- Нова їжа може викликати алергію. Новий продукт давайте пробувати дитині у невеликій кількості.
- Небезпечні гучні метушливі ігри: діти збуджуються, перестають зважати на безпеку.

Основні напрямки формування безпечної поведінки дітей:

- Забезпечення гігієни і нормальної роботи всіх органів та психофізіологічних процесів організму дітей. Хвора, перевтомлена, психоемоційно виснажена дитина не уважна, у неї знижується рухливість нервових процесів у корі головного мозку, виникає розпорошеність уваги, що негативно позначається на реакції в разі небезпеки.
- Забезпечення взаємозв'язку і взаємозалежності життєдіяльності дитини з довкіллям (предметним, природним, соціальним) і безпосереднім середовищем, у якому вона перебуває.
- Раціональна організація життя та діяльності дітей у дошкільному закладі.
- Захист здоров'я, життєдіяльності дитини як у дошкільному закладі.
- Своєчасне усунення негативних впливів на життєдіяльність дитини та їх наслідків; надання своєчасної допомоги.
- Забезпечення взаємозв'язку дошкільного закладу, сім'ї та громадськості у формуванні безпечної поведінки дітей.

Принципи організації освітньо-виховної роботи з дітьми

- *Принцип систематичності*
- *Принцип урахування умов проживання*
- *Принцип інтеграції*
- *Принцип взаємодії дитсадка і сім'ї*

Форми роботи з батьками

- Практичні семінари-тренінги «Школа спілкування з незнайомцями», «Здоров'я у спадок».
- Консультації: «За якими критеріями обирати іграшки», «Як створити безпечний простір вдома», «Щоб робити, якщо дитина ображає інших».
- Батьківські клуби за інтересами: «Здорові малята – радість для мами і тата», Безпечне довілля для наших дітей».
- Спільні заходи: проекти «Зміцнюємо здоров'я дітей», «Посади дерево – врятуй планету»; виставки «Безпека в повсякденні», «Неповторні миттєвості життя»; конкурси «Найвеселіший дорожній знак», «Найкорисніша та найсмачніша страва».

Розвивальне середовище – сукупність умов (природних, культурних, соціальних), що є найприроднішими для дітей, у яких вони почуваються вільно, впевнено, і, головне, - безпечно

Принципи організації розвивального середовища

- Відповідності психологічним закономірностям розвитку дитини на певних вікових етапах;
- Дитячої активності та самостійності;
- Універсальності та динамічності;
- Раціональної організації, комплектування та гнучкого поділу на осередки;
- Позитивного емоційного навантаження (художньо-естетичне оформлення; забезпечення взаємозв'язку з традиціями родин; здоровий психологічний мікроклімат і доброзичливі взаємини в колективі педагогів і дітей)

-
- *Просторово-розвивальне ігрове середовище*
  - *Позитивно-емоційне середовище*
  - *Предметно-ігрове середовище*

**Етапи роботи з підвищення
рівня безпечної
життєдіяльності дітей та їх
методологічний зміст**

Підготовчий етап

Полягає в отриманні та частковому узагальненні вражень про небезпеку, що може чатувати на дітей у довкіллі. Доречні такі форми й методи роботи, як екскурсія, цільова прогулянка, спостереження, читання художніх творів, розглядання ілюстрацій, перегляд відеофільмів, мультфільмів.

Основний етап

Робота з формування певної системи уявлень та вироблення навичок безпечної поведінки. На цьому етапі доцільно застосовувати різні види ігор з елементами безпеки життєдіяльності, бесіди, складання описових та творчих розповідей дітьми, розучування комплексів загально розвивальних вправ, віршів, трудові доручення тощо

Практичний етап

На цьому етапі діти мають застосовувати набуті знання та вміння на практиці.

Доречним буде використання таких форм і методів роботи, як розв'язання проблемних ситуацій, творчих завдань, створення образів за допомогою різних засобів, пошуково-дослідницька діяльність, проведення свят, розваг, змагань, конкурсів

*Орієнтовні форми, методи
і прийоми освітньої
роботи*

Підготовчий етап

- Екскурсії: до пожежної частини (ознайомлення з обов'язками пожежників та рятувальників); у депо (трамвайне, тролейбусне, автобусне) або проїзд у громадському транспорті (акцент на дотриманні правил культурної поведінки під час поїздки).
- Робота з дітьми на майданчику. Орієнтовані запитання: «Чи треба дотримуватися на ігровому майданчику правил безпечної поведінки? Чи завжди ви робите це? Що або хто може завдати вам шкоди під час ігор? До кого слід звертатися по допомогу в разі потреби?»
- Читання творів художньої літератури: Р.Скучайте «Світлофор», «Підземний перехід», «Дорожні знаки» (висновок: для збереження власного здоров'я і життя слід дотримуватися правил дорожнього руху); В.Лиходід «Головні машини» (висновок: у разі потреби на допомогу завжди можуть приїхати рятувальники на машинах: швидкої медичної допомоги, пожежній, міліцейській)
- Перегляд мультфільмів: із серії «Пригоди мавпенят» (висновок: безвідповідальна поведінка, неслухняність і пустощі можуть призвести до сумних наслідків); «Про дядю Стьопу», «Чіп і Дейл поспішають на допомогу» (висновок: добре, що є герої, здатні прийти на допомогу в складних ситуаціях, а винуватці та порушники порядку мають бути покарані)

Основний етап

Розповідь дорослого «Знайомі речі також бувають небезпечними» (акцент на правилах користування побутовими прикладами, які за певних умов можуть бути небезпечними для життя і здоров'я людини).

Складання пам'ятки безпечної поведінки за серією картинок «Обережним треба бути всюди – у природі, вдома, на вулиці»

Бесіда за змістом англійської казки (за інтерпретацією С. Михалкова) «Троє поросят». Орієнтовані запитання: «Чим брати різнилися між собою? Чи однакове у них було ставлення до будівництва свого житла? До чого це призвело? Завдяки чому будиночок Наф-Нафа витримав напад Вовка? Який будиночок побудували б собі ви? Чому?»

Сюжетно-рольові ігри: «Пожежники», «Міліціонери», «Водії».

Рухлива гра «Стій! Уважним будь! Рушай!».

Дидактичні ігри: «Безпечне-небезпечне», «Виправ помилку», «Дозволено – не дозволено».

Розучування віршів: П.Воронько «Ніколи не хвались»; Р. Скучайте «Світлофор».

Практичний етап

- Образотворча діяльність: малювання «Побутові приклади – наші друзі»; аплікація «Веселий світлофор»; виготовлення макета «Вулиці нашого міста».
- Театралізована діяльність: настільний ляльковий театр «Троє поросят на новий лад».
- Конструкторсько-будівельна діяльність «Ігровий майданчик дитячої радості».
- Складання творчої розповіді «Пригоди маленького сірника у лісі».
- Тренувальна гра «Увага! Евакуація».
- Дитяче свято «Маленькі пішоходи»
- Фотовиставка «Бережи себе, малече!»

**Завдання для слухачів (робота
в групах)**

***складіть річний план
формування основ
безпечної
життєдіяльності
дітей у ДНЗ***